

Sygn. akt III AUa 154/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSA Romana Mrotek (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2015 r. w Szczecinie

sprawy W. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 19 grudnia 2014 r. sygn. akt IV U 1093/14

zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznaje ubezpieczonemu W. M. prawo do ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak

Sygn. akt III AUa 154/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14.08.2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił ubezpieczonemu W. M. prawa do emerytury, wskazując że ubezpieczony przed dniem 31.12.2008 r. skutecznie wystąpił o przyznanie emerytury i ma już przyznane świadczenie emerytalne.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł ubezpieczony, który domagał się jej zmiany i ustalenia, że przysługuje mu prawo do obliczenia emerytury zgodnie z warunkami określonymi w art. 55 ustawy emerytalnej, od daty złożenia wniosku o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości. Wskazał, iż powołane przez ubezpieczonego w odwołaniu od decyzji orzeczenia podjęte zostały w indywidualnych sprawach i nie mogą stanowić podstawy zmiany stanowiska organu rentowego.

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy wydając rozstrzygnięcie ustalił, że ubezpieczony urodził się (...), a od 1 stycznia 2007 r. pobiera świadczenie emerytalne. Wiek emerytalny 65 lat ukończył w dniu (...) W okresie od 1.05.2010 r. do 31.05.2011 r. ubezpieczony podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, a od 1.06.2011 r. do 31.03.2012 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy zlecenia.

Ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie mu emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej w dniu 2.06.2014 r.

Sąd Okręgowy wydał rozstrzygnięcie w oparciu o przepisy art. art. 55, art. 27 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.jedn. Dz.U. z 2013r. poz. 1440 ze zm.)i uznał odwołanie ubezpieczonego za niezasadne.

Sąd I instancji wskazał, że ubezpieczony osiągnął wiek 65 lat oraz ma ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, kontynuował także ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w art. 27 ustawy emerytalnej wieku emerytalnego. W ocenie Sądu Okręgowego obliczenie emerytury na nowych zasadach dotyczy wyłącznie tych ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., którzy nie mają ustalonego świadczenia na zasadach dotychczasowych. Przywileju takiego nie posiadają natomiast ubezpieczeni, którzy korzystają już z uprawnień emerytalnych w wysokości obliczonej zgodnie z obowiązującymi w dniu złożenia wniosku przepisami, tak jak to ma miejsce w przypadku ubezpieczonego, pobierającego świadczenie emerytalne począwszy od 1 stycznia 2007 r. Orzeczenia wskazane przez ubezpieczonego zostały podjęte w indywidualnych sprawach i tylko w ramach poczynionych w danej sprawie ustaleń faktycznych i prawnych. A poglądu, zgodnie z którym omawiany przywilej dotyczy również tych ubezpieczonych, w stosunku do których prawo do emerytury zostało wcześniej ustalone, sąd orzekający w sprawie nie podzielił.

Sąd Okręgowy uzasadniając swoje rozstrzygnięcie odniósł się także do stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy, zgodnie z którym emerytura przyznana ubezpieczonemu po osiągnięciu przez niego powszechnego wieku emerytalnego, w sytuacji gdy był on uprawniony do wcześniejszej emerytury, nie stanowi nowego świadczenia, które w związku z tym powinno zostać ustalone z uwzględnieniem reguł dotyczących określenia wysokości emerytury przyznawanej po raz pierwszy. Prawo bowiem do emerytury ustalonej wcześniej nie wygasa, jest kontynuowane. W ocenie Sądu I instancji, niezależnie od sytuacji, w której prawo do emerytury się realizuje, jest to to samo prawo, bez względu na podstawę prawną. Skoro zaś ryzyko emerytalne to utrata możliwości zarobkowania ze względu na wiek, to pogląd, że można wielokrotnie tracić zdolność do pracy ze względu na wiek, jest nie do zaakceptowania.

Po analizie przepisów prawa Sąd I instancji wskazał, że treść art. 55 w relacji z art. 25 ust. 1b i 1c ustawy emerytalnej staje się racjonalna jedynie pod warunkiem, że dotyczy osób, które wcześniej świadczenia emerytalnego nie pobierały, bo wystąpiły z wnioskiem o przyznanie emerytury dopiero po 31.12.2008 r. Odmienna wykładnia tego przepisu prowadziłaby do znacznego uprzywilejowania jednej grupy osób korzystających z tzw. wcześniejszej emerytury (urodzonych przez 1.01.1949 r.), a jednocześnie do dyskryminacji innej grupy takich osób (wymienionych w art. 25 ust. 1b i 1c) i byłaby sprzeczna z zasadą równości wobec prawa wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP, która wymaga, aby prawo traktowało w podobny sposób osoby znajdujące się w podobnej sytuacji.

Sąd Okręgowy podniósł, że orzekając w sprawie kierował się niezawisłością i podleganiem tylko Konstytucji oraz ustawom, a zatem uznał, że ubezpieczony, który zgłosił wniosek o przyznanie emerytury przed 31.12.2008 r. i emeryturę tę pobierał nie może skorzystać z przywileju przewidzianego w art. 55 ustawy emerytalnej.

Apelację od powyższego wyroku wniósł ubezpieczony, który zarzucił rozstrzygnięciu naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię, w szczególności przepisu art. 55 ustawy emerytalnej, polegające na niewłaściwym uznaniu, iż nie przysługuje mu prawo wyboru sposobu wyliczenia emerytury na wniosek złożony po 31.12.2008 r., tj. od podstawy składającej się z sumy składek zgromadzonych na koncie indywidualnym w ZUS i kapitału początkowego na warunkach określonych przepisem art. 55 ustawy emerytalnej. Mając to na uwadze ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie, iż przysługuje mu prawo do obliczenia emerytury zgodnie z warunkami określonymi w art. 55, od złożenia wniosku o emeryturę tj. od czerwca 2014r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego jest zasadna.

Dokonując analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Apelacyjny nie podzielił istotnych ustaleń Sądu I instancji oraz rozważań prawnych, w zakresie, w jakim przyjęto, że W. M. nie może domagać się prawa do ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy emerytalnej.

Emerytura na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach przysługiwała przed 1 stycznia 2013 r. (przed zmianą wynikającą z art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r. poz. 637) ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy osiągnęli powszechny, podstawowy wiek emerytalny, wynoszący co najmniej 65 lat dla mężczyzn, i wykazali okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat. Emerytura ta, tak w poprzednim stanie prawnym, jak obecnie, obliczana jest według zasady określonej w art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.) jako procent kwoty bazowej oraz okresów składkowych i nieskładkowych wyliczony według wskaźników wskazanych w art. 53 ust. 1 pkt 2-3, z uwzględnieniem art. 55. Oznacza to, że dla niektórych osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. przewidziana została możliwość obliczenia emerytury według wartości zgromadzonych składek, na zasadach określonych w art. 25 i 26 ustawy. Dotyczy to tych osób, które po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego pozostawały w ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych (obowiązkowych lub dobrowolnych), a z wnioskiem o emeryturę wystąpiły po dniu 31 grudnia 2008 r. Warunkiem uwzględnienia takiego wniosku jest ustalenie, że emerytura obliczona na podstawie art. 26 jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53, co jest możliwe w przypadku osób, które po wejściu w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podlegały ubezpieczeniom przez odpowiednio długi okres i osiągały wysokie przychody.

Wątpliwości powstałe na tle stosowania art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zostały rozstrzygnięte w orzecznictwie przez stwierdzenie, że ustanawia on uprawnienie do przeliczenia emerytury ustawowej przez ubezpieczonych urodzonych przed dniem 31 grudnia 1948 r., którzy po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuowali ubezpieczenie i wystąpili o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od tego, czy wcześniej złożyli wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257). Sąd Najwyższy uznał także, że emeryt pobierający emeryturę przyznaną i obliczoną niezgodnie z wnioskiem emerytalnym (wadliwie) na podstawie dotychczasowych zasad (art. 27 w związku z art. 53 ustawy o emeryturach i rentach) nie traci prawa do ustalenia korzystniejszej wysokości emerytury "kapitałowej" (art. 26 w związku z art. 55 tej ustawy), jeżeli kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz gdy z wnioskiem o przyznanie tej emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2013 r., II UK 23/13, OSNP 2014 Nr 6, poz. 85). Z motywów tego orzeczenia wynika, że także emeryt, który po ustaleniu i pobraniu emerytury był osobą czynną zawodowo i z tego tytułu kontynuował obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe, zachował status ubezpieczonego spełniającego warunki do uzyskania najkorzystniejszego wymiaru należnego mu świadczenia emerytalnego, w tym do jego obliczenia metodą "kapitałową", jeżeli emerytura obliczona według nowych zasad na podstawie art. 26, jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 ustawy emerytalnej, o ile spełnił warunki wymagane w art. 55 tej ustawy, w tym złożył wniosek emerytalny po dniu 31 grudnia 2008 r.

To stanowisko zostało sformułowane wobec emeryta, który pobierał emeryturę przyznaną i obliczoną wadliwie, niezgodnie z wnioskiem o jej przyznanie "w najkorzystniejszym wariantcie". W takim wypadku emeryt - w ocenie Sądu Najwyższego - nie utracił prawa do obliczenia korzystniejszej wysokości emerytury na podstawie art. 26, jeżeli kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe, skoro już w pierwszym wniosku o emeryturę złożonym po dniu 31 grudnia 2008 r. domagał się jej przyznania "w najkorzystniejszym wariantcie", obejmującym obliczenie na podstawie art. 55 ustawy.

W kolejnym wyroku z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/13 (OSNAPiUS 2014 nr 10, poz. 148) Sąd Najwyższy uznał, że art. 55 ustawy, umożliwiając ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. wyliczenie emerytury uzyskanej po ukończeniu wieku powszechnego, według art. 26, "zrównuje" w pewnym sensie sytuację osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. z sytuacją osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., które - jeśli nabyły prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym albo do tzw. emerytury wcześniejszej - mogą, osiągając powszechny wiek emerytalny, złożyć wniosek o ustalenie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, wyliczanej według art. 24 ustawy. W związku z tym przyjął, że jeżeli istnieje możliwość obliczenia emerytury przysługującej ubezpieczonemu na podstawie art. 27 (urodzonemu przed dniem 1 stycznia 1949 r.), który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego oraz z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r., organ rentowy jest zobowiązany obliczyć należne mu świadczenie emerytalne zarówno według dotychczasowych zasad (art. 27 w związku z art. 53), jak i według nowych zasad (art. 26 w związku z art. 55), a następnie przyznać mu emeryturę w wyższej wysokości (art. 55 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy).

Przedstawione orzeczenia wskazują na kierowanie się przy wykładni art. 55 ustawy brzmieniem przepisu, z dostrzeżeniem, że nie wynika z niego, by wniosek o emeryturę w powszechnym wieku musiał być pierwszym wnioskiem o świadczenie. Traktuje się także zawartą w nim regulację jako uprawnienie do przeliczenia emerytury przyznanej i wypłacanej na podstawie art. 27 ustawy przez wszystkich ubezpieczonych, którzy nadal, po uzyskaniu statusu emeryta, opłacają składki na ubezpieczenie społeczne emerytalne i rentowe, przez co pomnażają swoje konto, pod warunkiem jednak, by wystąpili z wnioskiem o emeryturę nie wcześniej niż po dniu 31 grudnia 2008 r., czyli by nie mieli ustalonego prawa do emerytury przed wskazaną datą. Nawiązując do wykładni historycznej, Sąd Najwyższy w wymienionej uchwale wskazał, że sposób wyliczania emerytury w tzw. formule zdefiniowanej składki zaczął obowiązywać dopiero od dnia 1 stycznia 2009 r., więc warunek kontynuowania ubezpieczenia i wystąpienia z wnioskiem po dniu 31 grudnia 2008 r. miał umożliwić wyliczenie emerytury od sumy składek odkładanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego, stąd przywiązywanie znaczenia do kontynuowania opłacania składek, a nie do ubiegania się o emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym. Sąd Najwyższy wskazał także w uchwale, że - uwzględniając art. 21 ust. 2 tej ustawy - na emeryturę można przechodzić kilka razy.

Podzielając ten pogląd, można zaaprobować stanowisko, że nie jest kwestionowana w orzecznictwie możliwość kilkakrotnego uzyskiwania prawa do emerytury, lecz tylko wówczas, gdy każdorazowo inne przesłanki będą decydowały o ziszczeniu się ryzyka emerytalnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 120/04, OSNP 2005 Nr 16, poz. 257 oraz uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2004 r., II UZ 13/04, OSNP 2004 Nr 23, poz. 409).

Za nietrafną należy jednak uznać ocenę tego Sądu, że osobom wskazanym w art. 55 ustawy i spełniającym przewidziane w tym przepisie warunki, może być przyznana emerytura obliczona w sposób określony w art. 26 ustawy. Nie można w takim wypadku mówić o złożeniu kolejnego wniosku emerytalnego o przyznanie "emerytury po emeryturze". W art. 55 chodzi nie o przyznanie, lecz o obliczenie według innych zasad emerytury już nabytej po spełnieniu warunków z art. 27 ustawy i przyznanej na wniosek złożony po dniu wskazanym w tym przepisie. Wyraźnie stanowi się w nim o możliwości obliczenia emerytury na podstawie art. 26, czyli - wnioskując z treści przepisu - emerytury przyznanej na wniosek zgłoszony po dniu 31 grudnia 1948 r., po spełnieniu warunków określonych w art. 27 ustawy. Nie chodzi też o osoby, które wstrzymywały się z pobieraniem należnej emerytury. Pogląd o czystym koncie emerytalnym osób zgłaszających wniosek na podstawie art. 55 ustawy został obalony we wspomnianej uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13. Gdyby zresztą ustawodawca miał uznać taką praktykę przy zastosowaniu art. 55 ustawy za niedopuszczalną,

niezbędne byłoby zaznaczenie w tym przepisie, że wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym możliwe jest tylko raz, w związku z pierwszym wnioskiem emerytalnym. Takiego zastrzeżenia nie ma w treści tego przepisu oraz nie można go z niej wywodzić (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2014 r., I UK 345/13, LEX nr 1455228).

Według Sądu Najwyższego, nie jest możliwa utrata uprawnienia do zweryfikowania wysokości długoterminowych świadczeń emerytalnych ustalonych w deklaratoryjnych decyzjach emerytalnych, więc emerytura może być wyliczona równolegle według zasad ustalonych w art. 53 w związku z art. 27 i według nowych zasad wynikających z art. 26 w związku z art. 55 (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/13, OSNP 2014/10/148).

Należy podkreślić, że zasadnicze znaczenie dla zastosowania art. 55 ustawy ma utrzymywanie przez osobę w nim określonej statusu osoby ubezpieczonej (art. 4 ust. 13 ustawy), oraz stwierdzić, że status ten zachowują osoby, które przeszły na emeryturę, jeżeli po przyznaniu prawa podlegają obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym (art. 13 i 14 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 z późn. zm.). W konsekwencji, emerytura osób, które spełniły warunki przewidziane w art. 27 i pobierały świadczenia na wniosek złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. powinna być wyliczona na podstawie art. 53 z uwzględnieniem art. 55 w związku z art. 26 ustawy, jeżeli po ukończeniu wieku 60 lub 65 lat podlegały ubezpieczeniom społecznym obowiązkowo lub dobrowolnie.

W niniejszej sprawie oznacza to, że skoro skarżący kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz spełniał warunki, o których mowa w art. 55 ustawy, w tym złożył wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 ustawy po dniu 31 grudnia 2008 r., to emerytura powinna mu być wyliczona na podstawie art. 53 i - jak ten przepis stanowi - "z uwzględnieniem" art. 55 ustawy.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 386 §1 kpc.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak